

18.3.2024

Valtioneuvoston asetus tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden kokoamisesta

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslain (379/2011) 34 §:n 1 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomainen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvun nojalla toisin ole sovittu.

Pelastuslain 34 §:n 3 momentin mukaan pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomainen yhteistyöalueella ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvan pelastustoiminnan yhteensovittamiseksi.

Pelastuslain 45 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaan sisäministeriön pelastusviranomainen voi ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä tarvittavien valtakunnallisten järjestelyjen, onnettomuuden laadun tai laajuuden takia.

Pelastuslain 32 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimintaan kuuluu johtamistoiminta. Pelastustoiminnan johtaminen edellyttää tilannekuvaa.

Tilannekuvatoiminnan järjestäminen

Pelastuslain 31 a §:n 1 momentin mukaan pelastustoimen viranomaisten tulee pelastustoimintaan varautumiseksi, pelastustoimen valmiuden säätelemiseksi sekä pelastustoimen palvelujen tuottamisen turvaamiseksi järjestää tilannekuvatoiminta. Tilannekuva koottaisiin hyvinvointialueilla, pelastustoiminnan yhteistyöalueilla ja valtakunnallisesti.

Pelastuslain 31 a §:n 4 momentin mukaan valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden kokoamisesta yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi säädetään pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:ssä.

Pelastuslain 31 a §:n 5 momentin mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimen tilannekuvatoiminnan järjestämisestä hyvinvointialueella yhteistoiminnassa pelastustoiminnan yhteistyöalueen muiden pelastuslaitosten kanssa.

Tehtävien kokoaminen ja asetuksenantovaltuudet

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaatavuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

perusteella, valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 § 3 momentin mukaan koottavista tehtävistä sekä niistä hyvinvointialueista, joihin tehtävät kootaan, voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee.

2. Asetuksen valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä. Valmistelun tueksi asetettiin valmistelutiimi, jonka tehtävänä oli huolehtia valmistelun kuluessa tarvittavasta sidosryhmien kuulemisesta.

Asetusluonnos on esitelty Hyvinvointialuetalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa (HYTHANEK) 15.9.2023.

Asetusluonnos on ollut oikeusministeriön laintarkastuksessa.

3. Lausuntokierros

Sisäministeriö pyysi 8.6.2023 lausuntoja asetusluonnoksesta. Koska pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 § 3 momentin mukaan ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee, lausuntopyyntö toimitettiin kaikille hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille. Lausuntopyyntöpyyntö toimitettiin myös ministeriöille, sisäministeriön osastoille ja erillisyyksiköille, pelastuslaitoksille, aluehallintovirastoille, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, Suomen Kuntaliitolle, Suomen Palopäälystöliitolle (SPPL), Suomen Pelastusalan Keskusjärjestölle (SPEK), Rajavartiolaitokselle, Pääesikunnalle, Poliisihallitukselle, Pelastusopistolle ja Hätäkeskuslaitokselle.

Lausunnot pyydettiin toimittamaan viimeistään 4.8.2023. Sisäministeriö pidensi 16.6.2023 lausuntoaikaa niin, että aiemmista pyynnöistä poiketen lausunnot pyydettiin toimittamaan viimeistään 1.9.2023.

4. Lausuttopalaute

Määräaikaan mennessä asetusluonnoksesta annettiin 33 lausuntoa. Lisäksi 11 tahoa ilmoitti, että niillä ei ole lausuttavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon mukaan esitetty alueellinen järjestely sopii hyvin yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon viiden valmiuskeskuksen rakenteen kanssa, ja on tärkeää varmistaa tarvittava tietojen jakaminen yhteistoiminnassa niiden kanssa.

Hätäkeskuslaitos piti asetuksen antamista esitetyn sisältöisenä perusteltuna sekä hätäkeskustoimintaa tukevana ja kehittäväenä. Suurissa ja pitkäkestoisissa tai pinta-alaltaan laajoissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa tarvitaan laaja-alaista resurssien käyttöä. Alueellisen tilannekuvatoiminnan kokoaminen pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten toimesta antaa tällaisissa tilanteissa kuvan käytettävissä olevista, yksittäistä hyvinvointialuetta laajemmista henkilö- ja kalustoresursseista. Tilannekuvan avulla pelastustoimen johto kykenee tilanteen vaatimalla tavalla käyttämään resursseja tehokkaasti sekä antamaan Hätäkeskuslaitokselle tilanteen vaatimat erityisohjeet esim. tehtävien priorisoinnista. Siten alueellisen johtamisen kokoaminen viidelle hyvinvointialueelle tiivistää sekä selkeyttää pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen välistä yhteistyötä etenkin vaativissa ja laajoissa tehtävissä. Lisäksi alueellinen tilanne- ja

johtokeskus voidaan resursoida niin, ettei toimintaan tule poikkeuksellisissakaan tilanteissa katkoksia. Alueellista johtamista täydentää valtakunnallinen johtaminen, joka samalla luo koko maata kattavia yhtenäisiä johtamismalleja. Yhtenäisyys edesauttaa Hätäkeskuslaitosta tuottamaan hätäkeskuspalveluita valtakunnallisesti yhdenmukaisesti ja verkottuneesti, joka vastavuoroisesti tukee pelastustointia tehtävien hoidossa.

Pelastusopisto piti lausunnossaan luonnosta yleisellä tasolla hyvänä sisällöltään.

ELY-keskukset pitävät lausunnossaan esitystä perusteltuna. Tämä järjestely edesauttaa välttämättömien palvelujen saatavuutta ja yhdenmukaisuutta sekä ja mahdollistaa varautumistoiminnan laadukkaan toteutuksen. Myös tehtävien vaatavuus ja niistä aiheutuvat kustannukset ovat merkittäviä perusteita tehtävien kokoamiseen.

Pirkanmaan hyvinvointialue piti lausunnossaan esitystä perusteltuna kehittämistoimenpiteenä. Esitetty pelastustoiminnan johtamisen organisointirakenne todennäköisesti parantaa johtamisedellytyksiä erityisesti suuronnettomuustilanteissa ja laajoissa yhteiskunnan häiriötilanteissa. Myös poikkeusoloihin varautumisen näkökulmasta esitetty rakenne antaa mahdollisuuksia parantaa merkittävästi pelastusviranomaisen johtamis- ja toimintaedellytyksiä. Viime vuosien poikkeukselliset ja laajat pelastustoimintatilanteet (mm. Kalajoen metsäpalo 2021) ovat osoittaneet, että erityisesti suurten ja pitkäkestoisten pelastustoimintaoperaatioiden johtamista, tilannekuvatoimintaa ja koordinaatiota tulee parantaa valtakunnallisesti. Esitetty organisointimalli antaisi mahdollisuuksia johtamisen, tilannekuvan, resurssienhallinnan ja toiminnan koordinaation parantamiseen. Esitetty malli pelastustoiminnan yhteistyöalueista on yhdenmukainen sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöalueiden kanssa, mikä toteutuessaan edesauttaa yhteistoiminnan kehittämistä erityisesti ensihoitopalveluiden kanssa. Pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen valmiuskeskuksen kanssa toteutettavaa yhteistyötä kehitetään jatkuvasti. Käytännön kokemukset ovat jo nyt osoittaneet, että nämä yhteistyörakenteet tuottavat toiminnallista lisäarvoa hyvinvointialuetasolla. Yhdenmukaisen yhteistyöalueratkaisun toteuttaminen pelastustoiminnan sekä sosiaali- ja terveystoimen kesken voidaan olettaa tuottavan lisäarvoa asiakasrajapinnassa tehostuneena yhteistoimintana myös suurissa ja poikkeuksellisissa tilanteissa, sekä näihin varautumisessa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunnon mukaan esityksen voidaan katsoa tukevan ja tehostavan pelastustoimen tilannekuvan ja tilannetietoisuuden ylläpitämistä sekä mahdollistavan yhtenäisten toimintamallien kehittämistä ja toimintojen tehostamista, kun tietyt toimitukset voidaan koota suurempien kokonaisuuksien alle. Esitetty aluejako on myös tarkoituksenmukainen, sillä se vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskusten aluejakoa ja tällöin mahdollistaa hyvin alkaneen yhteistyön jatkamisen ja toiminnan yhteensovittamisen yhdessä valmiuskeskusten kanssa.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen lausunnon mukaan on hyvä, että tunnistetaan pelastuslaitoskohtaisten tai vastaavien tilanne- ja johtokeskusten välttämättömyys tulevaisuudessakin hyvinvointialueen pelastustoiminnan tukemisessa, alueellisen johtamisjärjestelmän sekä mahdollisen alueelle perustettavan johtokeskuksen toiminnan osana.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön lausunnon mukaan pelastustoimen liittymistä osaksi hyvinvointialueita on perusteltu pitkälti ensihoidon ja pelastuksen sijoittamisesta samaan organisaatioon seuraavilla synergiaeduilla. Näiden toimintojen yhteistyön varmistamiseksi on perusteltua säätää, että pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt kootaan samoille alueille, joihin on sijoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus. Toiminnot tulisi yhteistyön varmistamiseksi esimerkiksi tietoliikenteen tai sähkön saannin häiriötilanteissa sijoittaa samoihin tiloihin tai muutoin toistensa välittömään läheisyyteen.

Osassa pelastuslaitosten lausuntoja kokoamisesta säätämistä ei pidetty välttämättömänä. Lausunnoissa viitattiin hyvinvointialueiden itsehallintoon ja siihen, että osa aikaisemmista alueen pelastustoimista ovat sopineet yhteisistä tilanne- ja johtokeskusjärjestelyistä.

Toisaalta lausunnoista käy myös ilmi, että nämä vapaaehtoiset järjestelyt eivät ole vastanneet niistä aiheutuneita kustannuksia.

Pelastuslaitosten lausuntojen mukaan hyvinvointialueiden pelastustoiminnan valtakunnallista tilanne- ja johtokeskustoimintaa kehitettäessä on kyseessä valtakunnallisten edellytysten vahvistaminen ja yhdenmukaistaminen, jolloin säädöksestä aiheutuvien kulujen kustannusvastuu kuuluu täysimääräisesti valtiolle. Perusteluja on tältä osin täydennetty sisäministeriön ja hyvinvointialueiden välisen työnjaon selkeyttämiseksi.

Useiden lausuntojen mukaan puolen vuoden siirtymäaika arvioitiin liian lyhyeksi. Ehdotettua siirtymäaikaa on lausuntojen johdosta pidennetty vuoteen.

5. Esityksen vaikutukset

Vaikutukset viranomaisten tehtäviin. Vastuusta pelastustoiminnan johtamiseen säädetään pelastuslain 34 §:ssä. Tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen kokoamisella yhden tai useampaan hyvinvointialueen järjestettäväksi ei ole vaikutuksia pelastustoiminnan johtovastuisiin. Tilanne- ja johtokeskusjärjestelyillä mahdollistetaan tilanne- ja johtokeskustoiminta, mikä puolestaan tukee pelastustoiminnan johtamista.

Pelastuslain 31 a §:ssä säädetään tilannekuvatoiminnasta. Pelastuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen HE 184/2022 perusteluiden mukaan voimassa olevat (eli ennen 1.1.2024 voimassa olleet) säännökset velvoittavat ja oikeuttavat pelastustoiminnan johtamisesta vastaavia pelastusviranomaisia ylläpitämään pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavaa tilannekuvaa. Perusteluiden mukaan tilannekuva koottaisiin hyvinvointialueilla, pelastustoiminnan yhteistyöalueilla ja valtakunnallisesti. Tilannekuvatoimintaan liittyvät esitykset eivät sellaisenaan muuttaisi viranomaisten keskinäisiä suhteita, mutta ne selkeyttäisivät erityisesti alueellisen tilannekuvan muodostamista ja jakamista sekä yhdenmukaistaisivat viranomaisten toimintaa. Esityksen mukaisissa tilannekeskusjärjestelyissä ei ole siten kyse uudesta tehtävästä.

Taloudelliset vaikutukset. Hyvinvointialueen, pelastustoiminnan yhteistyöalueen ja valtakunnan tilannekuvatoiminta kuuluu pelastuslain mukaan pelastustoimintaan ja siten siitä vastuussa olevien viranomaisten velvollisuuksiin. Pelastuslain 32 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan pelastustoimintaan kuuluu pykälässä määriteltyihin pelastustoiminnan tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat. Tilannekuvatoiminta on erottamaton osa pelastustoimintaan kuuluvaa pelastustoiminnan johtamista ja pelastustoiminnan tehokas johtaminen ei ole mahdollista ilman riittävää tilannekuvaa. Tätä olemassa olevaa oikeustilaa on selkeytetty pelastuslain 31 a §:n 1 momentissa, jonka mukaan pelastustoimen viranomaisten tulee pelastustoimintaan varautumiseksi, pelastustoimen valmiuden säätelämiseksi sekä pelastustoimen palvelujen tuottamisen turvaamiseksi järjestää tilannekuvatoiminta.

Vastuu tilannekuvajärjestelyistä ja tilannekuvatoiminnasta osana pelastustoiminnan johtamista kuuluu pelastuslain 32 §:n 1 ja 2 momentin mukaan lähtökohtaisesti hyvinvointialueen pelastustoimelle silloin kun pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomaisen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa. Vastuu on riippumaton siitä, käytetäänkö tilanteessa hyvinvointialueen, oman yhteistyöalueen tai muiden yhteistyöalueiden resursseja valtakunnallisesti.

Pelastuslain 95 §:n mukaan pelastustoimen kustannuksista vastaa, jollei tässä laissa toisin säädetä, se, jonka velvollisuutena toimenpiteen tai tehtävän suorittaminen taikka siitä huolehtiminen on.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentin ja hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle hyvinvointialueelle, kukin hyvinvointialue vastaa tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Ehdotetulla asetuksella koottaisiin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva alueelliset ja valtakunnalliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt.

Kokoamisesta ei siten syntyisi hyvinvointialueille uusia kustannuksia. Tehtävien kokoamisesta aiheutuvaan kustannusvastuuseen vaikuttaa muun muassa järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen päättämä alueellisten ja valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen ja toiminnan tuottamistapa. Samassa yhteydessä on mahdollista saada muita taloudellisia ja toiminnallisia hyötyjä, mikäli hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaisesti hyvinvointialue sopii myös oman tilanne- ja johtokeskustoimintansa järjestämisvastuun siirtämisestä sille hyvinvointialueelle, jolle valtakunnallinen ja alueellinen tilanne- ja johtokeskustoiminta kootaan.

Hyvinvointialueiden tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja tilanne- ja johtokeskustoiminta kuuluvat pelastuslain nojalla hyvinvointialueen tehtäviin, eikä ehdotuksella tästä syystä ole merkittäviä henkilöstö- tai kustannusvaikutuksia. Alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt voidaan toteuttaa hyvinvointialueiden olemassa olevien resurssien yhteiskäytöllä. Lisäksi tilanne- ja johtokeskuksiin tarvittavien päällystökoulutettujen pelastusviranomaisten henkilöstökuluja voitaisiin kattaa hyvinvointialueilta päällystövarallaolo- ja muita päivitysjärjestelyjä purkamalla.

6. Säännöskohtaiset perustelut

1 §. *Valtakunnallisesti koottavat tehtävät.* Ehdotetun 1 pykälän mukaan hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnalliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt sekä muu pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius koottaisiin Helsingin kaupungin järjestettäväksi.

Helsingin kaupunki vastaisi hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti valtakunnallisesta tilanne- ja johtokeskusjärjestelystä sekä muun pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden järjestämisestä.

Asetuksella säädettäisiin järjestämisvastuun kokoamisesta, mutta ei tuottamistavasta. Asetuksessa ei siten säädettäisi valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen tuottamisen fyysistä tai teknisistä järjestelyistä kuten tilanne- ja johtokeskuskeskustiloista tai tietojärjestelmistä.

Hyvinvointialueiden vastuulla olevan pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius tarkoittaa muun muassa kykyä ennakoivan tilanteen valtakunnalliseen seurantaan ja pelastustoiminnan aikaiseen johtamisen tukemiseen. Lisäksi erityisvalmiuteen kuuluu niihin liittyvä välitön johtamisvalmius ja päätöksentekokyky.

Valtakunnallisesti koottuun johtamisen erityisvalmiuteen kuuluu myös kyky toimia osana pelastustoiminnan valtakunnallista johtamisorganisaatiota pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaisessa tilanteessa, jossa sisäministeriön pelastusviranomainen on ottanut tilanteen johtaaksensa.

Valtakunnallisesti kootun tilanne- ja johtokeskusjärjestelyn avulla pelastustoimeen tuotettaisiin välittömässä valmiudessa oleva valtakunnallinen hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvan pelastustoiminnan johtamiseen ja pelastustoiminnan johtamisen tukemiseen tarvittava suorituskyky ja erityisvalmius.

Valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen järjestämisen kokoamista Helsingin kaupungin järjestettäväksi on pidettävä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla välttämättömänä hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnallinen tilanne- ja johtokeskustoimintaan sekä muuhun pelastustoiminnan valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä olevaan erityisvalmiuteen kuuluvien palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden ja laadun turvaamiseksi sekä tehtävien vaatavuuden ja niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella.

Valtakunnallisen johtamisen edellytyksenä oleva valtakunnallisesti koottu tilannekuva on tehtävän vaativuuden johdosta välttämätön koota erityisesti sellaisissa suurissa ja pitkäkestoisissa tai pinta-alaltaan laajoissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa, joiden hallinta edellyttää valtakunnallisten suorituskykyjen käyttöä tai useiden pelastuslaitosten resurssien käyttöä ja pelastustoiminnan yhteensovittamista. Esimerkiksi laajassa metsäpalossa voidaan tarvita koko maan resursseja, vaikka pelastustoiminnan johtajana toimi sen hyvinvointialueen pelastusviranomaisena, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa. Tällainen tilanne ja siihen varautuminen edellyttää pelastustoiminnan johtajalta paitsi alueellista niin myös valtakunnallista tilannekuvaa esimerkiksi muilta yhteistyöalueilta saatavilla olevista resursseista.

Valtakunnallisen tilannekuvatoiminnan järjestämisen kokoaminen on välttämätöntä turvaamaan pelastustoiminnan edellyttämien henkilö- ja kalustoresurssien saatavuutta, huoltoa, varajärjestelyitä, sekä niiden kuormitukseen ja häiriöihin varautuvia toimia ja muuta jatkuvuudenhallintaa.

Hyvinvointialueiden valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyihin kuuluvia tehtäviä olisivat alueellisten tilanne- ja johtokeskusten tukeminen, hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnallisen tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi ja johtopäätösten tekeminen sekä tilannekuvan jakaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Tilannetietoisuus muodostettaisiin eri toimialojen valtakunnallisten sekä pelastustoimen alueellisten tietojen perusteella.

Helsingin kaupunki voisi tuottaa valtakunnallisen tilannekuvan lisäksi yhteistyöalueen alueellisen tilannekuvan sekä oman tilannekuvansa. Tämä toisi kustannussäästöjä ja vähentäisi suuria päällekkäisiä kustannuksia.

Sisäministeriön pelastusviranomaiset huolehtisivat edelleen valtakunnallisen tilannekuvan kokoamisesta siltä osin, kun sisäministeriön pelastusviranomaisena varautuu ottamaan tai ottaa tilanteen johtaaksensa pelastuslain 34 § 4 momentissa säädetyllä tavalla. Hyvinvointialueiden valtakunnallinen johto- ja tilannekeskustoiminta ei olisi päällekkäistä toimintaa sisäministeriön vastuulle kuuluvan tilanne- ja johtokeskustoiminnan kanssa. Sisäministeriön tilanne- ja johtokeskustoiminta toteutettaisiin yhteistyössä Helsingin kaupungin järjestämän tilanne- ja johtokeskustoiminnan kanssa pelastuslain 31 a §:n 2 momentin mukaisesti.

2 §. Alueellisesti koottavat tehtävät. Ehdotetun 2 pykälän mukaan pelastustoimen alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt sekä muu pelastustoiminnan alueellisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius koottaisiin Helsingin kaupungin sekä niiden hyvinvointialueiden järjestettäväksi, joiden alueella sijaitsee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollinen sairaala.

Järjestämisvastuussa olevat hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki huolehtisivat hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen sekä muun pelastustoiminnan alueellisen johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden järjestämisestä.

Helsingin kaupungin ja hyvinvointialueiden vastuulla olevan pelastustoiminnan alueellisen johtamisen edellytyksenä olevalla erityisvalmiudella tarkoitetaan muun muassa kykyä ennakoivan tilanteen alueelliseen seurantaan ja pelastustoiminnan aikaiseen johtamisen tukemiseen. Lisäksi erityisvalmiuteen kuuluu niihin liittyvä välitön johtamisvalmius ja päätöksentekokyky.

Alueellisesti koottuun johtamisen erityisvalmiuteen kuuluu myös kyky toimia osana pelastustoiminnan alueellista johtamisorganisaatiota pelastuslain 34 §:n 3 momentin mukaisessa tilanteessa.

Asetus ei estäisi järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen päätöksen mukaisesti alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan toteuttamista viranomaisten perustamissa yhteisissä tilanne- ja johtokeskustiloissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon

valmiuskeskusten kanssa. Tilanne- ja johtokeskustoimintaa koskevaa kokonaisuutta toteutettaessa olisi kuitenkin otettava huomioon pelastuslain 77 §, jonka mukaan pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Tilanne- ja johtokeskustoimintoja voidaan hoitaa samoissa rakennuksissa, mutta tilat ja henkilöstö tulee järjestää toimialoittain. Toiminnassa on huomioitava muun muassa eri toimijoiden tietojen käsittelyoikeudet ja tietosuoja sekä toimivaltakysymykset.

Alueellisesti kootun tilanne- ja johtokeskusjärjestelyn avulla pelastustoimeen tuotettaisiin välittömässä valmiudessa oleva pelastustoiminnan alueelliseen johtamiseen ja pelastustoiminnan johtamisen tukemiseen tarvittava suorituskyky ja erityisvalmius hyvinvointialueiden pelastustoimien vastuulla olevien pelastustoiminnan tilanteiden osalta.

Pelastustoiminnan alueellisen johtamisen erityisvalmius voisi olla edellä mainitun lisäksi sellaista pelastustoiminnan johtamisen erityisvalmiutta, jota tarvitaan harvinaisissa tilanteissa ja jotka edellyttävät useiden hyvinvointialueiden pelastustoimen voimavaroja. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi laaja merellinen öljyvahinko, laaja tai useampi yhtäaikaan laaja maastopalo, ilmaliikenne- tai raideliikenneonnettomuus, laaja tulva tai muu sääilmiöstä aiheutuva laaja tilanne, CBRNE-tilanne tai kansainvälistä apua edellyttävä tilanne. Tällaisten tilanteiden pelastustoiminnan johtamisen erityisosaamista ja -valmiutta voitaisiin jakaa pelastustoiminnan yhteistyöalueiden tilanne- ja johtokeskuksille, joista valmiutta voitaisiin hyödyntää välittömästi missä tahansa Suomea tapahtuvassa tilanteessa (hajautetun esikunnan malli tai asiantuntijarooli).

Hyvinvointialuetta laajempaa tilannekuvaa tarvitaan sellaisissa suurissa ja pitkäkestoisissa, pinta-alaltaan laajoissa tai usealle hyvinvointialueelle ulottuvissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, joissa tarvitaan laaja-alaista resurssien käyttöä ja pelastustoiminnan yhteensovittamista. Tällainen tilanne ja siihen varautuminen edellyttää pelastustoiminnan johtajalta alueellista tilannekuvaa esimerkiksi muilta hyvinvointialueilta saatavilla olevista resursseista. Lisäksi laajojen harvinaisten tilanteiden johtamisen erityisvalmiutta voitaisiin hyödyntää myös pienemmissä, yksittäisen hyvinvointialueen vastuulla ja resursseilla hoidettavassa tilanteessa.

Alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen järjestämisen kokoamista Helsingin kaupungille ja yhteistyön järjestämisestä vastaaville hyvinvointialueille on pidettävä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla välttämättömänä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Alueen pelastustoimien aikaisemmat vapaaehtoiset järjestelyt eivät ole vastanneet niistä aiheutuneita kustannuksia eivätkä ne ole osoittautuneet toiminnallisesti riittäviksi. Lisäksi niitä on toteutettu vain osassa pelastustoimen alueita.

Alueellisen johtamisen edellytyksenä oleva alueellisesti koottu tilannekuva on tehtävän vaativuuden johdosta välttämätön erityisesti sellaisissa suurissa ja pitkäkestoisissa tai pinta-alaltaan laajoissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa, joiden hallinta edellyttää alueellisten suorituskykyjen käyttöä tai laajaa yhden tai useamman yhteistoiminta-alueen pelastuslaitosten resurssien käyttöä.

Alueellisen tilannekuvatoiminnan kokoaminen olisi välttämätöntä turvaamaan pelastustoiminnan edellyttämien henkilö- ja kalustoresurssien saatavuutta, huoltoa, varajärjestelyitä, sekä niiden kuormitukseen ja häiriöihin varautuvia toimia ja muuta jatkuvuudenhallintaa.

Alueelliseen tilanne- ja johtokeskustoimintaan kuuluvia tehtäviä olisivat hyvinvointialueiden pelastustoiminnan johtamisen tukeminen, hyvinvointialueiden pelastustoimen alueellisen tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi ja johtopäätösten tekeminen sekä tilannekuvan jakaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Tilannetietoisuus muodostettaisiin eri toimialojen alueellisten sekä pelastustoimen alueellisten tietojen perusteella.

Kokoamisella vältettäisiin myös suuria päällekkäisiä kustannuksia, koska pelastustoimen alueellinen tilanne- ja johtokeskus toimisi samalla myös kootun tehtävän järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen omana tilanne- ja johtokeskuksena.

3 §. Voimaantulo. Tämä asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 4.4.2024. Kootusta tehtävästä vastaavan hyvinvointialueen olisi järjestettävä tässä asetuksessa tarkoitetut tehtävät viimeistään vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta.